

Van Brussel in Bloemendaal

HENK WIJKHUISEN

Heel even waan ik mij ergens in de beekdalen van Winterswijk. Een snel stroompje met helder water kronkelt door het oude landgoed Wildhoef in Bloemendaal. Oude tijden herleven. Vroeger is dood, maar toen stroomden er overal duinrellen naar het oosten. Het is dus een duinrel, een gegraven slootje dat schoon, helder duinwater afvoert naar de boezem. En dat was nodig, want het werd nat in Bloemendaal, zoals het overal langs de kust natter wordt. En daarbij past maar een remedie: afvoeren.

Dat is natuurlijk makkelijk gezegd, maar wie de kaart van Zuid-Kennemerland ziet, aanschouwt een enorm bebouwd lint van huizen. Van noord naar zuid is er bijna geen open plek meer te vinden. Oude duinrellen en duinbeken werden dichtgegooid. Dat kon ook zonder problemen. In het duin werd roofofbouw gepleegd op de natuurlijke grondwaterstand. Miljoenen kuubs grondwater werd opgepompt om drinkwater van te maken. Het duin verdroogde dus er kon ook niets meer worden afgevoerd. Maar vanaf de jaren negentig veranderde er iets. De winters werden natter en de overvloedige regenval zorgde voor een beeld dat in geen honderd jaar meer was gezien. Bovendien werd in deze jaren de grondwaterwinning teruggebracht en stoppen de pompen op 1 mei 2002 helemaal. We moeten dus afvoeren, maar overal staan huizen en de oude rellen en beeklopen zijn verdwenen.

Van Caprera naar Wildhoef

Met dat drangwater moest dus iets gebeuren. Gelukkig bleek er nog een onbebouwde groene corridor in Bloemendaal, dat gebruikt kon worden voor de aanleg van een duinrel. Vanaf

Jos van Brussel toont de afwatering bij het Meertje van Caprera (foto: Henk Wijkhuisen).

Caprera via Klein-Wildhoef werd een duinrel aangelegd, die in Wildhoef eindigt en via een duiker uitmondt in een bestaand watertje, dat uitkomt op de boezem.

Trots staat Jos van Brussel bij de duinrel. Deze duinrel aan de voet van het Kopje van Bloemendaal is een uitzondering op het doorgaans onzichtbare pakket aan maatregelen. Daar waar drainagesystemen diep onder de grond het water afvoeren, gebeurt dit in de duinrel op een zichtbare manier. Als verantwoordelijk beleidsmedewerker voor de vernattingproblematiek bij de Provincie Noord-Holland heeft Jos het afgelopen jaar overuren gedraaid om de zaak op koers te houden. Maar het resultaat mag er zijn; een echte stromende duinrel die het nuttige met het aangename verenigt. Want bij een duinrel horen karakteristieke natuurwaarden, al moet zich dat hier nog ontwikkelen. Overwegend ruigtekruiden overheersen. Het is voedselrijke bosgrond en dat zie je aan de begroeiing. Een beetje beheren kan geen kwaad, maar het was primair een rel om af te voeren. Natuurwaarden zijn meegenomen en het natuurbeheer zit bij de gemeente Bloemendaal nog in de kinderschoenen. Dankzij de welwillende medewerking van vijf particulieren kon de rel binnen enkele maanden worden aangelegd. Het ruimteverlies werd voor hen gecompenseerd door de verrijking van landschap en natuur.

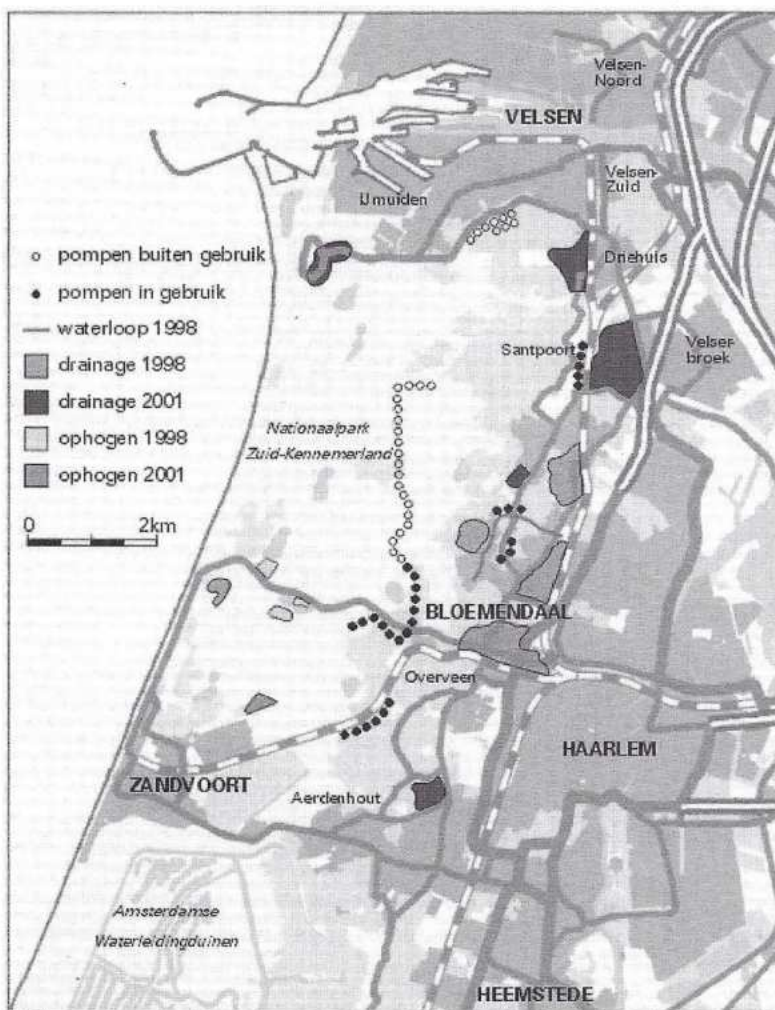
De beekloop bij het beroemde Meertje van Caprera is eigenlijk de enige dissonant in dit verhaal. Een oerdegelijk recht aangelegd kanaal met steile oevers moest het hier worden. Anders was er te weinig ruimte om een paar koeien te laten grazen. Een echt waterstaatkundig werk, zoals dat in de jaren vijftig onder cultuurtechnici goed gebruik was. Om bij dit meertje te komen lopen duikers onder de hockeyvelden door van Bloemendaal vanaf het Hertenkamp, waar de rel weer bovengronds te volgen is tot de oorsprong. Deze ligt midden in een idyllisch weilde, dat onderdeel uitmaakt van de villawijk Duin en Daal.

Drainage, ophogen en pompen

Behalve de rel zijn ook andere voorzieningen gerealiseerd om de nattigheid het hoofd te bieden. Bij het vervangen van oude rioleringsbui-

Maatregelen tegen grondwateroverlast

zen werd tevens een drainagesysteem aangelegd. En zo hier en daar blijven grondwaterpompen hun werk doen om overlast te voorkomen.

Op een aantal plaatsen is of wordt er zelfs zand opgebracht, zoals bij de laaggelegen volkstuintjes in Zandvoort, enkele kampeerterrinen en bij de Manege De Bokkendoorns. En aangezien er volop natuurherstelprojecten plaatsvinden waar duizenden kuubs schoon duinzand uit komen, is dat geen enkel probleem. Maar het mooiste is natuurlijk als je het water gewoon kunt afvoeren met een duinrelletje

Het ophogen van een ondergelopen teellandje voor aardappelen langs het Duinpieperpad nabij Zandvoort (foto: NV PWN/Dirk Vink).

zoals dat vroeger ook gebeurde. Door drainage verdwijnt het water in het rioleringsstelsel, dat vervolgens weer overbelast zou kunnen raken. Het gaat bovendien om schoon duinwater, dat dan via het riool nog eens naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie wordt gepompt om gereinigd te worden en dat is zinloos. Het was voor Jos van Brussel niet altijd even gemakkelijk om met de boodschap te komen dat er iets moest gaan gebeuren zoals bij de kampeerterrinen en de Manege De Bokkendoorns. Uiteindelijk is men akkoord gegaan, maar de eerste reactie was schrikken. Zo ook bij Engel Paap, beheerder van Camping Bloemendaal langs de Zeeweg in Overveen. Het was even schrikken dat de camping tot anderhalve meter de lucht in moest. Uiteindelijk gaven honderden diepladers met zand de camping een nieuw uiterlijk. Een tijdelijk ongemak, dat leidt tot een duurzame oplossing. De begroeiing moet nog wat ruimte krijgen, maar Paap is verder tevreden en kan weer verder met z'n nering zonder problemen met natte voeten.

En verder?

Duidelijk is dat volgend jaar mei de laatste grondwateronttrekking wordt gestaakt. Voor velen is dat een nachtmerrie, omdat ten onrechte de koppeling is gemaakt tussen de overlast en het verminderen/staken van de grondwaterwinning in De Kennemerduinen. Uiteraard zal deze vermindering en het staken wel enig effect hebben op de duinzoom. Daarentegen blijkt elders in dit nummer dat er vooral sprake is van een verandering in het klimaat, dat tot meer neerslag leidt. Net zoals de vele winterlandschappen in het Rijksmuseum uit de Gouden Eeuw lijken te wijzen op een kleine "ijstijd", zo zal wellicht de periode waarin we nu zitten worden afgeschilderd als "nat".

Dit betekent dat de komende jaren intensief werk gemaakt moet worden van het realiseren van duinrellen. Waar het maar even mogelijk is zou het voorbeeld van Wildhoeve gevolgd moeten worden. Duinrellen bieden niet alleen de oplossing om overlast tegen te gaan, het is ook een enorme landschappelijke belevingswaarde om een snel stroompje in het westen van Nederland te kunnen zien. Bovendien trekt een duinrel specifieke planten en dieren aan, zeker als de relen ecologische worden aangelegd en beheerd. Je hebt dan drie keer plezier van zo'n rel. Hij voert het water af en gaat overlast tegen, de rel heeft een enorme recreatieve belevingswaarde en last but not least trekken duinrellen specifieke flora en fauna aan. Dat moet toch op termijn een tevreden gevoel geven.